

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1894. Andra Kammaren. N:o 20.

Lördagen den 17 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 10 dennes förda protokoll.

§ 2.

Efter föredragning af herr *P. Waldenströms* i gårdagens sammanträde afgifna motion, n:o 161, beslöt kammaren hänvisa densamma till behandling af statsutskottet.

§ 3.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

statsutskottets utlåtande n:o 29;

bevillningsutskottets memorial och betänkande n:is 8 och 9;

lagutskottets memorial n:o 30; samt

Andra Kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande n:o 7.

§ 4.

Till kammarens afgörande förelåg till en början lagutskottets utlåtande, n:o 28, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag rörande främmande trosbekännares öfvergång till svenska kyrkan.

*Angående
förslag till
lag rörande
främmande
trosbekän-
nares öfver-
gång till sven-
ska kyrkan.*

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande proposition icke måtte af Riksdagen bifallas.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Herr Wellander: Herr talman! Jag kan icke förlika mig med, att detta lagförslag skulle förkastas, utan att inom kammaren

Angående
förslag till
lag rörande
främmande
trosbekän-
nars öfver-
gång till sven-
ska kyrkan.
(Forts.)

höjdes en enda röst för bifall till detsamma; och då jag förlidet år deltog i det beslut, hvarigenom kyrkomötet för sin del godkände förslaget, så anhåller jag nu att få yttra några ord.

Onekligt är det en brist i vår lagstiftning, att der saknas bestämmelser om vilkor och sätt för utträde ur främmande kristet trossamfund och öfvergång derifrån till svenska kyrkan. Utskottet medger ock, att det är »önskvärdt, att en lag stiftas rörande främmande trosbekännars öfvergång till svenska kyrkan»; och häraf synes framgå, att utskottet godkänner förslagens syfte.

Hvad som emellertid föranlett utskottet att afstyrka förslaget är de betänkligheter, som utskottet hyser beträffande tre särskilda bestämmelser, som i förslaget förekomma.

Den första anmärkningen gäller bestämmelsen, att den, som vill upptagas till medlem af svenska kyrkan, skall vara »till förståndsmognad kommen.» Ett dylikt stadgande, säger utskottet, är allt för sväfvande och torde komma att tillämpas mycket olika. Utskottet anser därför, att, i öfverensstämmelse med hvad beträffande utträde ur svenska kyrkan förut skett i dissenterlagen af den 31 oktober 1873, en viss åldersgräns bort bestämmas äfven för inträde i densamma. — Den åldersgräns, som här åsyftas och som föreskrifves i dissenterlagen, är som bekant 18 år. Men om bestämmelsen rörande förståndsmognad är *sväfvande*, kan väl med minst lika stort skäl anmärkas, att bestämmelsen angående en åldersgräns af 18 år är *godtycklig*. Om det är sant, att många personer vid 18 års ålder eller tidigare uppnått den förståndsutveckling, att de förmå bedöma vigten af det steg man tager, när man utträder ur ett trossamfund och öfvergår till ett annat, så bör väl å andra sidan också medgifvas, att det finnes adertonåringar, som icke hunnit en sådan mognad; och det är *förståndsutvecklingen*, som här är det angelägna; på åldern ligger naturligtvis mindre vikt, och den presumption om förståndsmognad, som man hemtar från åldern 18 år, håller icke alltid streck. Jag för min del anser, att det kongl. förslaget är väl grundadt, då det föreskrifver, att i hvarje särskildt fall skall pröfvas, huru vida den sökande är till förståndsmognad kommen; och jag har ingen farhåga för att den pröfningsrätt, som enligt förslaget skulle läggas i presterkapets händer, skulle komma att missbrukas.

Den andra anmärkningen afser vilkoret, att den sökande »förer en oförvitlig vandel.» Det står »förer»; det fordras således icke, att han alltid fört en oförvitlig vandel. Nu frågar utskottet, huru och med hvilka bevis den sökande skall styrka, att han fyller detta vilkor. Ja, till en början tviflar jag på att det enligt lagförslaget skulle åligga honom att förete *något* bevis härom. Ty hvar och en får väl antagas vara oförvitlig, ända tills anledning förekommer att antaga motsatsen. Vidare tror jag, att under de särskilda förhållanden, som här förutsättas, presten kommer till den sökande i den ställning, att han utan svårighet kan göra sig underrättad om dennes lefnadsförhållanden och vandel. Man får i alla händelser icke förutsätta, att

prestskapet skall hafva någon särskild önskan att lägga hinder i vägen för främmande trosbekännares öfvergång till vår kyrka. Och att helt och hållet utesluta det nu ifrågavarande villkoret anser jag i likhet med lagkomitén vara betänkligt och ingalunda öfverensstämmande med kyrkans värdighet. Ty derigenom skulle det kunna inträffa, att en person, som på grund af ett sedeslöst lefnadssätt uteslutes ur ett främmande samfund, direkt öfvergår till svenska kyrkan; och sådant skulle helt visst väcka förargelse inom församlingen och ådraga kyrkan det främmande samfundets förakt.

Slutligen anmärker utskottet, att den nyss omnämnda bestämmelsen skulle kunna gifva upphof åt »den origtiga meningen, att svenska kyrkan skulle anse sig icke i samma grad som andra kristna trossamfund, för inträde i hvilka fordran på oförvitlig vandel icke ställes, ega förmåga att i andligt hänseende förbättra sina medlemmar.»

Då utskottet sjelft har betecknat en dylik uppfattning såsom oriktig, anser jag icke nödigt att vidare inlåta mig på denna fråga. Jag kan svårigen tänka mig, att den farhåga, som utskottet här uttalat, skulle kunna utgöra giltigt skäl för ett afslag.

På grund af hvad jag nu anfört och då jag anser de anmärkingar, som utskottet framställt, icke vara tillräckligt väl grundade, yrkar jag bifall till det föreliggande förslaget.

Herr Redelius: Anslutande mig till hvad den ärade talare, som före mig hade ordet, yttrat, kan jag inskränka mig till att helt enkelt yrka afslag å utskottets betänkande och bifall till den kongl. propositionen.

Herr von Krusenstjerna: Beträffande det af utskottet anförda skäl för sin tillstyrkan om afslag å den kongl. propositionen eller det i propositionen begagnade uttrycket »förståndsmognad», får jag säga, att jag för min del icke anser detta skäl vara så viktigt, att jag ensamt på den grund skulle vilja vara med om att tillstyrka afslag å den kongl. propositionen, utan hvad som varit för mig hufvudsaken är det andra af utskottet anförda skälet, nemligen att uti den kongl. propositionen fordras, att den, som upptages i den svenska kyrkan, förer en oförvitlig vandel. Detta förslag motiveras af kyrkolagskomitén dermed, att det icke vore kyrkan värdigt att genom upptagande af personer, hvilka icke uppfylde fordringen på en oförvitlig vandel, gifva sig sjelf skenet af att söka förskaffa sig flera medlemmar utan hänsyn till deras moraliska beskaffenhet.

Detta skäl kan jag för min del på intet sätt godkänna. Det synes mig alldeles strida mot den kristna uppfattningen och den kristna kyrkans egenskap att vara en för alla öppen nådes-, räddnings- och fostringsanstalt. Det synes, såsom en medlem af högsta domstolen erinrat, redan deraf, att vår Frälsare på ett bestämdt sätt motsatt sig den uppfattning att någon, som vill komma till den kristna kyrkan, skulle på grund af sin föregående vandel bortvisas, och Han

*Angående
förslag till
lag rörande
främmande
trosbekän-
nares öfver-
gång till sven-
ska kyrkan.
(Forts.)*

*Angående
förslag till
lag rörande
främmande
trosbekän-
nares öfver-
gång till sven-
ska kyrkan.
(Forts.)*

har ju sjelf uppmanat sina lärjungar att gå ut till allmänheten och utan åtskilnad inbjuda till Hans gemenskap en hvar, som anträffades. Uppställandet af detta vilkor har varit för mig skälet, hvarför jag icke kunnat vara med om den kongl. propositionen.

Jag tillåter mig för öfrigt erinra, att i 1873 års kyrkolagsförslag finnes icke ett sådant vilkor i fråga om icke kristna trosbekännares öfvergång till den lutherska läran, och detta förslag är dock under-tecknad af en sådan man som erkebiskop Sundberg, och nog kunna vi väl trygga oss vid att han håller på den kristna kyrkans värdighet.

Jag tillåter mig att yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Hammarskjöld: Jag kan icke neka till att det förefaller mig egendomligt, att icke en så oskyldig lag som denna skulle kunna vinna kammarens bifall, ty det är ju icke något särdeles märkvärdigt, som begäres, utan endast att få saken ordnad på ett förståndigt sätt.

I likhet med den förste talaren finner jag de skäl, som utskottet anfört mot lagen, vara synnerligen svaga, och då jag sjelf haft äran att vara medlem af förlidet års kyrkomöte, anser jag mig skyldig att uttala min mening till protokollet, nemligen att jag anser att lagen bör bifallas och lagutskottets förslag förkastas.

Herr Höjer: Jag skall endast anhålla att få till protokollet antecknad, att jag i denna fråga instämmer med herr von Krusenstjerna och likasom han yrkar bifall till lagutskottets hemställan.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad; samt propositioner af herr talmannen gifvits å hvarterdera af de gjorda yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 5.

Anmälades och godkändes sammansatta stats- och lagutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 14, till Konungen i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i vissa delar af förordningen om krigsdomstolar och rättegången derstädes den 11 juni 1868, dels ock Kongl. Maj:ts i propositionen om statsverkets tillstånd och behof under andra hufvudtiteln gjorda framställning om anvisande af medel för tillämpningen af ny stat för krigshofrätten jemte öfvergångsstat.

§ 6.

*Om ändring
i vissa delar
af kyrko-
mötesförord-
ningen.*

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande, n:o 29, i anledning af väckt motion med förslag till ändring i vissa delar af förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863.

Under *punkten 1* hemstälde utskottet, att Riksdagen med anledning af ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr *Ola Bosson Olsson* afgifna motion, n:o 106, ville för sin del antaga följande:

Om ändring i vissa delar af kyrkomötesföreläsningen.
(Forts.)

Lag

angående ändrad lydelse af § 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863.

Häri genom förordnas, att § 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 16 november 1863, sådant detta lagrum lyder i Lagen angående ändrad lydelse af §§ 2, 4 och 5 i förordningen angående allmänt kyrkomöte den 6 oktober 1893, skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 5.

Inom hvarje pastorat ega samtliga å kyrkostämman röstberättigade lekmän inom sig, vid sammanträde inför kyrkostämmans ordförande, utse en elektor och *derutöfver, efter kyrkoskrifna folkmängden, en för hvarje fullt tal af femtusen*. Om kallelse till det sammanträde, äfvensom ställe därför, gälle hvad i afseende å kyrkostämman särskildt är stadadt.

Med iakttagande att hvarje pastorat anses tillhöra det stift, hvar inom moderkyrkan är belägen, må två eller flera pastorat inom samma stift och valdistrikt om *gemensamt elektorval* sig förena.

Vid val af lekmännens ombud utgöra Stockholms stad och Visby stift hvartdera ett, Hernösands stift tre och de öfriga stiftet hvartdera två valdistrikt. De särskilda valdistrikten inom stiftet bestämmas sitt omfång af Konungen.

Samtliga de inom ett valdistrikt utsedde elektorer skola på kallelse sammankomma inför en inom distriktet boende, af domkapitlet förordnad valförrättare. Dervid skola elektorerna med slutna sedlar hvar för sig till ombud föreslå så många å kyrkostämman röstberättigade män, som väljas skola. Vid första omröstningen är den vald, som erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna. Har ej det antal ombud, som väljas skall, dervid blifvit utsedt, upprättar valförrättaren en förteckning, hvarå upptagas, derest ingen blifvit vid första omröstningen utsedd, de, som erhållit de flesta rösterna, men eljest de, som näst den vid berörda omröstning utsedde, erhållit högsta röstetalet. Förteckningen skall upptaga två gånger så många namn, som ombud då äro att välja. Den omröstning, som derpå företages, må icke afse andra än de i förteckningen uppförda personer; och äro de valde, som då de flesta rösterna erhållit. Mellan lika röstetal afgör lotten.

För hvarje ombud utses ock på lika sätt en suppleant, att, i händelse af ombudets förfall, i dess ställe i mötet deltaga.

Val för Stockholms stad verkställas på ofvan föreskrifna sätt inför Stockholms stads konsistorium.

*Om ändring
i vissa delar
af kyrko-
mötesförord-
ningen.
(Forts.)*

I fråga härom anförde:

Herr Höjer: Lagutskottet har i sitt utlåtande ansett, att den mera genomgripande förändring i lagen om kyrkomöte, som här är föreslagen af motionären, icke är af det slag, att till densamma något behof torde förefinnas. Jag skall för min del kunna ge utskottet rätt i denna dess åsigt, men om så är, så torde orsaken dertill vara den, att hos svenska folket något behof öfverhufvud icke torde förefinnas af hela kyrkomötet, åtminstone med dess nuvarande magtställning och dess faktiska sammansättning, som gör, att det icke kan anses vara ett korrekt uttryck af de religiöst kyrkliga åsigtterna hos den svenska statskyrkans medlemmar. Såsom för herrarne väl är bekant, var kyrkomötet i sin begynnelse på grund af 1863 års lag ingenting annat än en rådgifvande församling, men det gjordes vid följande riksdag af opportunitetsskäl till en politisk kompensation åt det högvördiga presteståndet för att det skulle få någon ersättning vid sin sortie ur det politiska lifvet. Det förvandlades på samma gång från en rådgifvande församling till en lagstiftande myndighet vid sidan af eller, om man så vill, i vissa stycken öfver Sveriges Konung och dess Riksdag.

Det blef på detta sätt, enligt mitt förmenande, en konstitutionel anomali, till hvilken icke finnes ett motstycke inom hela den protestantiska världen. Ett kyrkomöte med den magt, som det svenska kyrkomötet har, passar möjligen för en frikyrka, men näppeligen för en statskyrka, som är en statsinstitution och hvilken derför borde vara underkastad samma lagstiftning som andra statsinstitutioner.

Man kan ju ifrågasätta, huruvida det svenska kyrkomötet under de 30 år, som det lefvat, har fyllt sin uppgift. Jag vill visserligen icke stöta någon för hufvudet — man kan ju i denna sak hafva olika meningar — men från min och mina meningsfränders synpunkt kan svaret icke blifva mer än ett, nemligen att det svenska kyrkomötet icke fyllt och på grund af sin sammansättning icke heller kunnat fylla sin uppgift. Det har, så vidt jag kunnat finna, icke i någon nämnvärd mån befrämjat det religiösa lifvets utveckling inom vårt fädernesland. Det har under de år, som det funnits till, icke kunnat eller velat genomföra någon reform inom den svenska statskyrkan, — ja, det har icke allenast icke gjort detta, utan fast mera gjort allt hvad det kunnat för att föra den svenska statskyrkan tillbaka. Detta kommer sig deraf, att det svenska kyrkomötet allt från sin begynnelse och intills nu i sin verksamhet icke erkänt den frihetens lag, som ligger till grund för hela den mänskliga utvecklingen i allmänhet.

Enligt mitt förmenande och mångas med mig är således det svenska kyrkomötet väl i behof af en genomgripande förändring. Om man nu lemnar dem åsido, som öfver hufvud taget, icke vilja hafva något svenskt kyrkomöte alls — och dessa borde helst vilja, att det

svenska kyrkomötet finge förblifva sådant det för närvarande är, — och om man ställer sig på deras ståndpunkt, som vilja göra kyrkomötet till något annat och bättre än det är, så skulle man kunna tänka sig två utvägar för att genomföra en sådan reform. Den ena af dessa skulle vara den, som herr Ola Bosson Olsson djerft och beslutsamt inslagit, då han vill låta kyrkomötet bestå med den magt och den myndighet, som det har, men i stället söker att reformera detsamma genom att gifva det en mera folklig sammansättning, dels genom att öka medlemmarnes antal och dels genom att förändra val sättet för kyrkomötet. Den andra vägen är den, på hvilken herr Wallbom för några dagar sedan i sin motion inlätit sig, genom att beröfva det svenska kyrkomötet dess nuvarande orimliga lagstiftande magt vid sidan af Kongl. Maj:t och Riksdagen och i stället låta det åter blifva hvad det från begynnelsen varit, nemligen endast en rådgifvande myndighet. Med den reformen låter sig ju äfven förena den andra att åt kyrkomötet gifva en folkligare sammansättning. För min del är det alldeles naturligt att jag, då jag anser kyrkomötet i dess nuvarande skick vara en anomali, om jag öfver hufvud skall tänka mig en reform af detsamma, är böjd att förena mig med dem, som vilja en principiell förändring genom att frångå det dess lagstiftande magt vid sidan af Kongl. Maj:t och Riksdagen för att låta det åter blifva hvad det från begynnelsen varit, nemligen en blott rådgifvande institution. På grund deraf är det också klart, att jag med mycken likgiltighet ser det förslag till en obetydlig reform som lagutskottet framlagt i sitt utlåtande. Jag vill emellertid icke precis yrka afslag å dess hemställan, då densamma, ehuru i det hela oskyldig, likväl innebär i någon mån en förbättring, men deremot skall jag, när herr Wallboms motion kommer före i kammaren, alldeles obetingadt ge mitt bifall till densamma.

Jag har velat på detta sätt angifva min ståndpunkt med afseende på frågan om det svenska kyrkomötet och om den reform deraf, som nu närmast föreligger. Jag skall tills vidare icke göra något yrkande.

Herr Olsson i Ornakärr: Herr talman! Motiveringen af den nu ifrågakvarande motionen visar, att motionären har med densamma haft tvenne syften.

Han säger nemligen först, att ombudens »fördelning på skilda valkretsar måtte så nära som möjligt ansluta sig till dessas folkmängd, så att största möjliga likformighet i lekmännens representation bragtes till stånd», och vidare säger han:

»Hvad lekmannaombudens antal vidkommer, torde behovet af deras förstärkande någorlunda fyllas, i fall de ökas till 45, eller hälften flera än de presterliga ombuden, då alltså hela kyrkomötet komme att bestå af 75 ledamöter».

Som nu vinnandet af det sistnämnda syftet torde komma att undanskjutas till en aflägsen framtid, om lagutskottets utlåtande

*Om ändring
i vissa delar
af kyrko-
mötesförord-
ningen.
(Forts.)*

Om ändring
i vissa delar
af kyrko-
mötesförord-
ningen.
(Forts.)

bifalles, så vill jag, herr talman, yrka afslag å utskottets utlåtande och bifall till motionen.

Herr Hammarlund: Då icke någon talare har yrkat bifall till utskottets hemställan i den nu föredragna punkten, så skall jag taga mig friheten att göra det. Jag är med den förste talaren fullt ense derom, att kyrkomötet icke har fyllt sin uppgift och att detsamma icke heller har kunnat göra det, utan behöfver en genomgripande förändring. Jag skall också liksom han vara med om att bifalla det yrkande, som föreligger i herr Wallboms motion; men icke destomindre tror jag, att det är ett icke ovigtigt steg, som är föreslaget i första punkten af lagutskottets utlåtande beträffande valsättet. För närvarande existerar i detta afseende en tydlig och uppenbar orättvisa, hvilken äfven efter antagande af herr Wallboms motion skulle komma att göra sig gällande och hvilken sålunda påkallar en rättelse.

Jag skall blott påpeka, huru det härvidlag förhåller sig i Stockholm. Nu gällande stadga innehåller den bestämmelsen, att hvarje kyrkoförsamling skall utse en elektor. I Stockholm hafva vi 18 dylika församlingar, deribland 8 stora territoriella med en sammanlagd folkmängd af omkring 240,000 personer, samt 10 mindre församlingar, nemligen garnisonsförsamlingarna, hofförsamlingen samt tyska och finska församlingarna och hvilka 10 församlingar icke hafva mer än omkring 10,000 medlemmar. Dessa sistnämnda 10 församlingar välja 10 elektorer för utseende af ombud för Stockholm vid kyrkomötet och elektorerne för de öfriga 8 församlingarna, som representera nyssnämnda folkmängd af 240,000 personer, kunna således absolut ingenting uträtta vid detta val, derest förenämnda 10 elektorer äro eniga.

Det är en ändring i detta missförhållande, som ett bifall till lagutskottets förslag skulle medföra, och på denna grund yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr *Gustaf Ericsson* från Stockholm instämde i detta yttrande.

Härmed var öfverläggningen i detta ämne slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 7.

Efter föredragning vidare af bankoutskottets memorial n:o 3, angående afskrifning nr räkenskaperna af åtskilliga fordringar, tillhörande afdelningskontoren i Göteborg, Malmö, Jönköping och Karlstad, biföll kammaren hvad utskottet i nämnda memorial hemställt.

§ 8.

I ordningen förekom härnäst bankoutsrottets utlåande n:o 4, med anledning af väckt motion om anvisande af medel till uppförande af egen byggnad för riksbankens afdelningskontor i Karlstad.

Utskottet hemställde, att ifrågavarande, inom Andra Kammaren af herr G. Elowson med flere afgifna motion, n:o 50, för närvarande icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föränleda.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Jansson i Krakerud: Bankoutsrottet har behandlat föreliggande motion på ett sätt, som verkligen är värdt mycket erkännande. Jag har således icke mycket att anmärka mot det förslag, som utskottet här har uttalat.

Bankoutsrottet tyckes mig hafva afslagit motionen därför, att utskottet, såsom orden lyda, saknat erforderlig ledning för bedömande, huru stort anslag skulle vara behöfligt »för uppförande af egen byggnad för riksbankens afdelningskontor i Karlstad, och har utskottet med anledning deraf beslutit uppdraga åt fullmäktige i riksbanken samt afdelningskontorets i Karlstad styrelse att närmare utreda frågan.

Jag har för min del ingen anmärkning att göra beträffande den åtgärden; jag skulle till och med kunna säga, att jag vore fullt belåten dermed, ty det lärer väl icke finnas någon auktoritet, som skulle kunna utreda frågan bättre än just nämnda personer. Härvid förekommer emellertid ett fel, bestående deri att någon fond icke finnes reserverad för byggande af det ifrågasatta bankhuset. Om så vore förhållandet, så skulle jag obetingadt ansluta mig till hvad utskottet här anført. Nu är emellertid förhållandet det, att det mycket lätt kan inträffa, att den tomt, som fullmäktige skulle vilja för ändamålet förvärfva, kan komma att blifva inköpt af enskild person just under den tid fullmäktige verkställa sin utredning, och hvarigenom fullmäktige icke skulle blifva i tillfälle förvärfva tomten för samma pris, som kunde betingas ifall de hade medel i sin hand att när som helst inköpa tomten.

Jag tror därför, att det varit önskligt, att bankoutsrottet tagit mera hänsyn till det uttalande, som bankofullmäktige gjort till utskottet och som är intaget i utskottets betänkande på sid. 9. Bankofullmäktige säga der bland annat: »Om emellertid, såsom af motionen synes framgå, utsigt finnes till anskaffande inom en ej för aflägsen tid af tjenlig och ej allt för kostsam byggnadstomt, måste det naturligtvis vara förmånligt, att riksbanken kan, när helst tillfälle erbjuder sig, förfoga öfver de medel, som erfordras för tomtinköp likasom för nybyggnad».

Man finner således, att fullmäktige i riksbanken uttalat den åsigten, att det vore önskligt för dem att kunna förfoga öfver de medel, som skulle behövas, och af hvad redan nämnt torde man

Om anvisande af medel för uppförande af egen byggnad för riksbankens afdelningskontor i Karlstad.

*Omanvisande
af medel för
uppförande
af egen bygg-
nad för riks-
bankens
afdelnings-
kontor i
Karlstad.
(Forts.)*

kunna finna, att det vore särskildt af behovet påkalladt att banko-
fullmäktige finge förfoga öfver de medel, som behöfvas för inköpet
af tomt. Då så är och då utskottet erkänner befogenheten af att få
frågan utredd, så att man kan komma i tillfälle att köpa en tomt,
och då jag är öfvertygad om, att icke utskottet och ej heller någon
af kammarens ledamöter hyser den misstanke mot fullmäktige i riks-
banken, att de i onödan skola använda dessa medel, så vågar jag
föreslå, att Riksdagen måtte bemyndiga herrar fullmäktige i riksbanken
att af riksbankens medel använda ett belopp af 25,000 kronor för att
så snart ske kan inköpa lämplig plats för uppförande af egen byggnad
för riksbankens afdelningskontor i Karlstad.

Herr Olsson i Kyrkebol instämde häruti.

Herr Themptander: Som herrarne behagade finna och som
äfven den siste ärade talaren erkänt, har bankoutskottet ställt sig
mycket välvilligt mot den af honom väckta motionen, men det var
verkligen icke möjligt för bankoutskottet att tillstyrka densamma i
saknad af en utredning i åtskilliga afseenden, som af utskottet ansågs
önskelig.

Utskottet hade tillgänglig en planritning öfver afdelningskontorets
nuvarande lokal, och det var inom utskottet ganska mycken tvekan
om huruvida man hade på klokt sätt tillgodogjort sig det onekligen
ganska stora utrymme, som den närvarande lokalen erbjuder. Det
fans bland annat ett s. k. direktionsrum, som var särdeles rymligt.
Detta rum användes endast en kort stund, $\frac{1}{2}$ à $\frac{3}{4}$ timme om dagen,
och det syntes utskottet, att man allt för väl skulle genom förändrade
anordningar inom den nuvarande lokalen kunna i visst afseende af-
hjelpa de öfverklagade olägenheterna i fråga om bristande utrymme.
Bankoutskottet ansåg alltså, att det icke var bestämdt utredt, huru-
vida ny lokal för afdelningskontoret verkligen behöfde anskaffas.

Men äfven om detta ansågs behöfligt, så var det en annan fråga,
som var fullt ut lika oklar, och det var huru det nya bankhuset
skulle komma att se ut. Förhållandet är nemligen, att inom de delar
af staden, der det kan komma i fråga att anlägga nytt bankhus —
att lägga det någonstädes i utkanten af staden kan ju ej vara lämp-
ligt — tomtvärdet ställer sig synnerligen högt. Man kan då ifrågasätta,
huruvida med så höga tomtpris, som der äro rådande, det kan vara
lämpligt att köpa in en bebyggd tomt — det upplyses nemligen af
motionärerna, att det icke torde vara möjligt att erhålla någon annan
lämplig tomt än en redan bebyggd — rifva det der befintliga huset och
uppföra ett nytt hus. Man ansåg sig då kunna ifrågasätta, huruvida
det icke vore bättre att inköpa ett redan uppfördt hus, som genom
lämpliga förändringar kunde göras användbart till banklokal. Och
vidare ansåg man sig kunna ifrågasätta, huruvida icke, om ny byggnad
borde uppföras, det med hänsyn till de höga tomtprisen voro skäl att
göra denna något större än som erfordrades för afdelningskontorets

egna behof, för att genom uthyrning af en del af lokalerna kunna hemta någon afkastning af hvad man utgifvit för ändamålet.

Då nu i alla dessa afseenden frågan var så föga utredd, kunde bankoutskottet icke för närvarande tillstyrka vidtagande af någon definitiv åtgärd för anskaffande af ny lokal. Jag tror också, att kamraren handlar klokast genom att låta frågan anstå i afvakten på den utredning, hvarom bankoutskottet gått i författning genom att aflåta en anmodan till bankofullmäktige att taga frågan under ompröfning.

icke kan det heller förefinnas någon sådan fara, som den siste talaren antydde, att afdelningskontoret skulle gå miste om lämplig lokal, därför att en passande tomt under den närmaste framtiden skulle komma att utbjudas till salu, men bankofullmäktige då ej ega frihet inköpa densamma. Ty om det skulle visa sig vid utredningen, att det blir nödvändigt att uppföra ny byggnad för afdelningskontoret, och att behofvet icke lämpligen kan på annat sätt afhjelpas, så föreställer jag mig, att bankofullmäktige och afdelningskontorets styrelse kunna anlita den utvägen, att de, om synnerligen lämplig tomt erbjöde sig under tiden före nästa riksdag, med tomtegaren uppgjorde ett vilkorligt köpeaftal om tomten under förutsättning af Riksdagens godkännande.

Jag anser det som sagdt försigtigast att biträda bankoutskottets förslag och yrkar därför bifall till detsamma.

Herr Sjö: För min del är jag af den uppfattningen, att riksbankens afdelningskontor i landsorten böra befästas genom erhållande af egna byggnader, så mycket mer som de derigenom få sina lokaler lämpliga och tidsenliga, kassahvalfven fullt brandfria och allt inrättadt med största möjliga soliditet, och dessutom äfven vinna den fördelen, att de slippa förhyra lokaler och ej behöfva befara att blifva trakasserade af husvärdar. Af detta skäl yrkade jag inom utskottet, att det skulle föreslå Riksdagen att uppdraga åt bankofullmäktige att vid lämpligt tillfälle inköpa en passande tomt i Karlstad för uppförande af en bankbyggnad och, då sådant köp skett, till bankoutskottet inkomma med förslagsritning och kostnadsförslag för arbetets utförande. Tillika ville jag, att Riksdagen skulle ställa till bankofullmäktiges disposition ett förslagsanslag af 25,000 kronor för ifrågavarande tomtköp. Detta mitt förslag omfattades äfven af några af mina kamrater inom bankoutskottet, men när sedermera det förslag, som nu af utskottet afgifvits, der framlades, så ansåg jag mig, på grund af att detta förslag går i ungefär samma riktning som mitt nyssberörda förslag, icke böra reservera mig mot denna utskottets hemställan. Jag ansåg nemligen, att, om bankofullmäktige ville nå det åsyftade målet, kunde de ju uppgöra ett vilkorligt köpeaftal, på sätt bankoutskottets ordförande nyss nämnde, samt inkomma till nästa Riksdags bankoutskott med ett förslag gående i den angifna riktningen.

Under sådana förhållanden kan jag icke annat än biträda det af bankoutskottets ordförande redan framställda yrkande.

Om anvisande af medel för uppförande af egen byggnad för riksbankens afdelningskontor i Karlstad. (Förts.)

Om anvisande af medel för uppförande af egen byggnad för riksbankens afdelningskontor i Karlstad.
(Forts.)

Herr Hammarström: Då det nu är fråga om en så vigtig sak som att bygga ett hus för riksbankens afdelningskontor i Karlstad, anser jag för min del, att man icke bör raska i väg och i förtid vidtaga denna åtgärd. Man bör åtminstone afvakta en utredning från fullmäktige i saken, och därför yrkar äfven jag bifall till utskottets förslag.

Herr Melin: Då äfven jag i afseende å denna fråga kommit till samma slutsats som bankoutskottets ärade ordförande, samt han redan tillräckligt framhållit de skäl, som föranledt utskottet att afstyrka motionen, hade jag icke ämnat begära ordet. Men då herr Sjö omnämnt sitt inom utskottet framlagda förslag att ställa 25,000 kronor till bankofullmäktiges disposition för inköp af en tomt till den ifrågasatta byggnaden, vill jag upplysa, att utskottet icke kunnat ingå på detta förslag bland annat af det skäl, att utskottet tänkt sig möjligheten af att ett och annat af de öfriga afdelningskontoren kunde hafva lika stort behof af lämpligare lokal, som afdelningskontoret i Karlstad. Men då utskottet icke fullständigt kände till, huru i detta fall förhölle sig, kunde utskottet icke fästa afseende vid herr Sjö's förslag, utan beslöt att stanna vid den framställning, som nu föreligger.

Herr Elowson: På en banklokal böra väl kunna ställas de fordringar, att den skall vara fullt betryggande vid eldsolycka och väl belägen med hänsyn till den allmänna trafiken. Beträffande den första af dessa fordringar hafva de af Riksdagen utsedde revisorerne af riksbankens afdelningskontor i Karlstad uttalat sig vid två tillfällen, nemligen åren 1891 och 1893. De hafva sagt, att särskilda arkivets säkerhet ej vore fullt tillfredsställande samt att utrymmet för kontoret vore för litet. Från de nu församlade af innevarande Riksdag utsedde revisorerne af afdelningskontorets förvaltning har till bankoutskottet inkommit ett protokollsutdrag, som finnes intaget i utskottets förevarande utlåtande och hvartill jag ber att få hänvisa. Deri fästes särskildt uppmärksamheten derpå, att den nuvarande lokalen, såsom belägen i den tätast bebyggda delen af stadens centrum är synnerligen blottställd för fara vid en eventuel eldsvåda, helst hvarken kassahalfvet kunnat sänkas under jordytan eller arkivet förses med eldfasta väggar och hyllor.

Det syntes mig därför välbetänkt att, med anledning af revisorerernas föregående uttalanden, genom en motion fästa Riksdagens uppmärksamhet på dessa förhållanden. Det har visserligen redan blifvit sagdt, att det ändamålsenligaste vore, om man från början kunde anordna lokalerna så, som de borde vara i en bankbyggnad, och detta skulle kunna ske endast genom att uppföra en lämplig och väl belägn byggnad samt inreda densamma för ändamålet. Men nu är så förhållandet, att det i Karlstad icke finnes ens någon passande obebyggd tomt, lämplig för en bankbyggnads uppförande derå, och om

man nödgas köpa en bebyggd tomt samt rifva ned den gamla byggnaden och uppföra en ny, blir det förenadt med vida större kostnader än annars. Motionärerna hafva emellertid trott, att kostnaderna icke kunna spela så stor rol, då det gäller en så vigtig sak som beredande af en fullt säker lokal för ett riksbankens afdelningskontor.

Öfver motionen hafva herrar fullmäktige i riksbanken haft tillfälle att uttala sig, och af deras yttrande, som intagits i utskottets utlåtande, torde herrarne finna, att fullmäktige vitsordat motionärernas åsigt om behofvet af ny lokal för afdelningskontoret i Karlstad. Äfven hafva fullmäktige uttalat önskvärheten deraf, att riksbanken kunde, när helst tillfälle erbjuder sig, inköpa en passande tomt. Detta är enligt mitt förmenande också synnerligen viktigt. Det kan ju hända att under den närmaste framtiden någon lämplig tomt erbjudes. Nu bar här visserligen sagts, att fullmäktige kunde avsluta ett eventuellt köp under vilkor af Riksdagens godkännande; men det kan vålla svårigheter att träffa ett sådant aftal, om fullmäktige icke kunna disponera några medel ens till bestridande af en del af köpeskillingen. Det synes mig därför lämpligt, om den förste talarens yrkande kunde bifallas, ty derigenom vunne man fortare en lösning af frågan än genom antagande af utskottets förslag. Skulle nämnda yrkande emellertid icke kunna af kammaren bifallas, torde fullmäktige i alla fall vid behandling af denna angelägenhet hafva en god ledning af de här gjorda uttalandena i ämnet.

I motionen säges, att ritningarne till den ifrågavarande byggnaden skulle godkännas af bankofullmäktige. Deri ligger naturligtvis att de skulle kunna afgöra, huruvida byggnaden skulle tilltagas i större skala eller i mindre. Utskottet har särskildt fäst sig vid att ingen utredning föreligger derom, huruvida byggnaden skulle afse endast kontorets eget behof eller om man skulle tilltaga den så stor, att den kunde gifva inkomst genom uthyrning af en del lokaler. Ja, motionärerne hafva för sin del icke velat föreslå vare sig det ena eller andra i detta hänseende, utan ansett lämpligast att öfverlåta detta åt fullmäktiges afgörande. Dock tror jag, att det för bankens trygghet vore bäst, om byggnaden icke toges i större skala, än att den inrymde endast nödig lägenhet för banken och möjligen en boställsvåning. Deremot torde det vara mera ekonomiskt, om den tilltoges så stor, att lägenheter kunde uthyras. Detta hafva dock motionärerne, såsom sagdt, velat öfverlemna åt bankofullmäktige att bestämma.

Nu hafva fullmäktige i riksbanken emellertid af bankoutskottet anmodats att låta utreda frågan samt att till Riksdagen inkomma med förslag i ämnet. Under sådana förhållanden tror jag, att motionärerna, äfven om de icke fått allt hvad de önskat, likväl fört frågan fram mot det åsyftade målet och sålunda kunna vara tillfredsställda. Det är gifvet, att jag helst biträder det yrkande, som den förste talaren framställde, enär bankofullmäktige, om utskottets förslag bifalles, icke kunna disponera några medel för inköp af en tomt, men jag anser i alla fall, att fullmäktige kunna, såsom utskottets ärade ordförande

Om anvisande af medel för uppförande af egen byggnad för riksbankens afdelningskontor i Karlstad.
(Forts.)

Om anvisande af medel för uppförande af egen byggnad för riksbankens afdelningskontor i Karlstad.
(Forts.)

sagt, afsluta ett eventuellt köp, och jag kan därför äfven vara med om utskottets förslag. Kommer emellertid en votering att ega rum, röstar jag naturligtvis för det af den förste talaren framställda yrkande.

Häruti instämde herrar *Broström* och *Jansson* i Taberg.

Herr vice talmannen *Danielson*: Jag begärde ordet med anledning deraf, att åtskilliga af bankoutskottets ledamöter allvarligen uppmanade bankofullmäktige och styrelsen för riksbankens afdelningskontor i Karlstad att söka utreda frågan och snarast inkomma med förslag till uppförande af en ny byggnad för detta afdelningskontor. Jag kan nemligen icke gilla, att man skulle, såsom herr *Sjö* sade, söka så fort som möjligt skaffa alla dessa afdelningskontor egna byggnader, ty derigenom komma vi in på en efter mitt förmenande ganska besynnerlig affär. Så länge riksbanken gifver en så försvinnande liten afkastning i förhållande till andra banker, tror jag icke det är skäl i att kosta på den allt för mycket, och skola vi gifva oss in på att bygga hus i hvarje stad, der riksbankskontor finnes, kommer det att taga en stor del af bankovinsten att först bygga och sedan underhålla dessa hus.

Beträffande Karlstad, så har det ju icke visat sig vara någon svårighet att få hyra den nuvarande lokalen, som kostar endast 2,000 kronor i årlig hyra, och bankrörelsen går nog lika bra och säkert i denna förhyrda lokal som i en nybyggd. Jag kan därför icke finna skäl i att uppmana fullmäktige att taga i öfvervägande, om man icke borde bygga i alla städer, der afdelningskontor finnas, och jag undrar, om detta passar väl i stycke med den rent af usla afkastning riksbanken gifver i förhållande till dess stora fonder. Är det då skäligt att bygga för hundratusentals kronor? Så mycket skulle det komma att kosta! Tomten i Karlstad skulle ju kosta omkring 25,000 och sedan kommer nog sjelfva byggnaden att kosta minst 75,000 kronor. Detta utgör 100,000 kronor. Men hvad kostar icke egendomen sedan i underhåll? Det synes mig alldeles gifvet, att detta kommer att blifva vida mera än den nuvarande lokalen kostar i hyra. Jag har egentligen begärt ordet för att inlägga en gensaga mot att uppmana bankofullmäktige att fullfölja denna plan, helst som inga väsentliga svårigheter mött att få hyra lämplig lokal.

Jag upprepar ännu en gång, att så länge riksbankens afkastning är så obetydlig, böra vi begränsa dessa byggnadsplaner, i all synnerhet om man vidhåller den uppfattningen, att antalet af riksbankens afdelningskontor bör ökas. Af denna anledning tror jag, att man bör fara varsamt fram i dessa frågor.

Jag skulle helst velat hafva bort orden »för närvarande» ur klämman, men då jag ser, att bankoutskottet beslutit anmoda bankofullmäktige att vidtaga åtgärder uti ifrågavarande syfte, så är ju detta något, som icke kan tagas tillbaka; men jag vidhåller, att det är öfverflödigt och oförsigtigt att gifva sådana löften, ehuru de väl icke kunna

betyda så mycket; ty jag hoppas, att, då frågan återkommer, Riksdagen skall finna skäligt att väl se sig före, innan man anslår medel till byggnader på detta sätt.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

Om anvisande af medel för uppförande af egen byggnad för riksbankens afdelningskontor i Karlstad. (Forts.)

§ 9.

Herr statsrådet m. m. *V. L. Groll* aflemnade Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående förvärfvande för statens räkning af vissa enskilda jernvägar.

Den aflemnade kongl. propositionen begärdes på bordet och bordlades till nästa sammanträde.

§ 10.

Till behandling företogs härefter Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 6, i anledning af väckt förslag om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af kongl. cirkulärbrevet den 14 juni 1820 om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar.

Om upphäfvande af kongl. cirkulärbrevet den 14 juni 1820 om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar.

Nämnda cirkulärbref innehåller:

»Då i afseende på långfredagen, påskaftonen och påskdagen skådespel på dessa dagar icke uppföras eller böra uppföras, kommer detsamma hädanefter jemväl att gälla för juldagen, julaftonen, pingstdagen och pingstaftonen samt alla böndagarna och dagar före desamma.»

Med föranledande af en inom Andra Kammaren af herr *O. Wikström* i ämnet väckt motion, n:o 100, hemstälde nu utskottet: »att Andra Kammaren ville för sin del besluta, att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t förordna, att kongl. cirkulärbrevet den 14 juni 1820 icke vidare skall vara gällande.»

Herr *Redelius* erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag ber att få yrka afslag å utskottets betänkande och å motionen. Säsom skäl vill jag anföra, att »allmänna föreställningen», åtminstone hvad landsbygden beträffar, ingalunda går i den rigtning, som utskottet synes antaga. Äfven om så vore förhållandet på vissa orter, så kan jag för min del icke godkänna den grundsatsen, att lagstiftningen i

Om upphäfrande af kongl. cirkulärbrevet den 1 juni 1820 om förbud mot skådespelsuppförande å vissa dagar.
(Forts.)

ett kristet samhälle skall grundas på den »allmänna föreställningen». Jag har nemligen trott och tror fortfarande, att lagstiftningen skall hafva en mycket säkrare och stadigare grund än så att stå på. Ty att grunda lagstiftningen i hvarjehanda fall och särskildt i detta på den allmänna föreställningen, det är liksom att bygga i luften och det är en grund, som far bort med vinden; ty opinionsvindar gå åt skilda håll och vexla liksom andra, naturliga vindar. Vi hafva en bättre grund och jag behöfver icke utveckla den vidlyftigt, jag behöfver blott hänvisa till vår kristna urkund, skriften, som innehåller de sedliga grundsatser, som böra vara basis för vår lagstiftning. Följa vi den, så tror jag att föreställningen skall blifva, att det icke lämpar sig för ett kristet folk att på de ifrågavarande stora högtidsdagarne, såsom juldagen, pingstdagen m. fl., i stället för att egna sig åt de tankar, som dessa högtidsdagar äro afsedda att väcka, förlusta sig med skådespel.

Jag yrkar afslag å utskottets hemställan.

Häruti instämde herrar *Hazén, Andersson* i Ölsund och *Nilsson* i Grefva.

Vidare anförde:

Herr Grundell: Herr talman! Jag skall tillåta mig att yttra några få ord.

Motionären har i den ifrågavarande motionen sagt, att föreskrifterna i detta kongl. bref, som förbjuder uppförandet af skådespel på de stora kristna högtidsdagarne, på de flesta ställen icke tillämpats under en lång följd af år. Likaledes säger han, att, der tillämpning ifrågakommit, detta oblidt upptagits af en ganska talrik allmänhet. Motionären har äfven påvisat dels det för den allmänna rättskänslan vådliga uti att hafva en lag, som opåtaladt icke tillämpas, dels ock den svåra ställning, i hvilken de verkställande myndigheterna komma i afseende å lagens tillämpning. Svårigheterna synas motionären kunna afhjelpas, såsom det heter å sidan 2 i utskottets betänkande, antingen genom ett uttalande i den rigtning, att det kongl. brefvet borde upphävas eller genom ett på motionen gifvet afslag så motiveradt, att deraf skönjdes, det Riksdagens mening vore, att samma bref fortfarande borde ega giltighet, i hvilket senare fall det torde kunna förutses, att hädanefter på hvarje ort ifrågavarande föreskrifter icke skulle blifva allenast en död bokstaf.

Genom ett bifall till motionen skulle nu landets representation proklamera, att den icke tager någon hänsyn till den lyckligtvis ännu betydliga delen af vårt folk, som vill hålla fast vid kyrkan och kristendomens grundsatser; och då jag för min del är fullt öfvertygad, att alla för kristendomen sant nitälskande skulle lika mycket oroas öfver att detta lagbud i de flesta fall är en död bokstaf, som andra oblidt upptaga, när det någongång tillämpas, ber jag att få

ansluta mig till det sista af de utaf motionären angifna alternativ och yrkar således afslag å motionen och dermed äfven å utskottets hemställan.

Med herr Grundell förenade sig herrar *Olsson* i Ornakärr och *Ahrenberg*.

Herr Folke Andersson yttrade: Beträffande denna fråga undrar jag, huru det skulle upptagas i landet, om vi genom ett bifall till motionärens förslag tillkännagäfvö, att vi önskade upphäfvandet af denna förordning. Det är visserligen sant, att den icke tillämpas öfver allt, men på landsbygden skulle det nog se besynnerligt ut, om vi genom upphäfvandet af denna författning gäfvö tillstånd till skådespels uppförande på de stora helgdagarne. Det är därför jag icke kan vara med om motionen, utan yrkar afslag å utskottets hemställan.

Herr *Andersson* i Löfhult instämde häruti.

Herr Wikström: Herr talman, mine herrar! De orsaker, som föranledt mig att framlägga denna motion, äro, såsom till en del synes af densamma, att det ifrågavarande cirkulärbrevet under årtionden å de flesta orter icke tillämpats, att vidare detta kunnat ske utan att från enskildt håll anmärkingar eller erinringar framstälts; samt för det tredje, att ej heller de öfverordnade allmänna åklagarne, som hafva att tillse, att lagar och författningar noga efterlefas, funnit anledning att härvid inskrida.

Jag tror mig icke behöfva anföra några vidare bevis till stöd för dessa satsar; de hafva också i hufvudsakliga delar vitsordats af utskottet; jag vill endast hänvisa till hvad som passerade här i hufvudstaden den 4 mars innevarande år, första böndagen, då det spelades på alla Stockholms teatrar, icke blott de mindre, utan äfven å den s. k. kungliga. Att allt detta kan ske, utan att deremot förspörjes anmärkning, synes mig bevisa, att denna författning uppenbarligen öfverlevvat sin tid eller att den icke vidare bör ega någon kraft och verkan.

Nu har det emellertid visat sig, att ur religiös synpunkt anmärkingar framstälts emot förslaget, och jag skall ingalunda illa upptaga, om i följd deraf motionen afslås; men jag vill fästa kammarrens uppmärksamhet derpå, att man genom ett afslag å utskottets hemställan måste anses hafva uttalat den åsigt, att stadgandet fortfarande bör tillämpas, vid hvilket förhållande de öfverordnade åklagarne för framtiden ej heller kunna underlåta att inskrida mot författningens åsidosättande. Men jag hemställer till herrarne, huruvida det kan vara lämpligt att hålla på detta förbud, då på samma tider, som nu är fråga om, äro tillåtna varietéer samt bättre och sämre

Om upphäfvande af kongl. cirkulärbrevet den 14 juni 1820 om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar.
(Forts.)

Om upphäfvande af kongl. cirkulärbrevet den 14 juni 1820 om förbud mot skådespelsuppförande å vissa dagar.
(Forts.)

konserter, under det samtidigt förgyllda schweitzerier hållas öppna med eller utan musik. Jag får säga, att jag verkligen icke förstår den uppfattning, som vill hafva detta förbud kvarstående, men med tystnad håller till godo med att de af mig nu nämnda andra tillställningarna få ega rum. Den helgd, som skänkes åt sabbaten genom tvångslagar, är, enligt min förmening, icke särdeles stor, då det väl i stället är i människans eget inre man skall söka den rätta grunden för sabbatshelgdens hållande.

Det kan äfven ifrågasättas, huruvida icke ifrågavarande förbud står i strid med 13 § af ordningsstadgan för rikets städer, enligt hvilken § för rättighet till skådespels uppförande m. m. endast fordras en enkel anmälan till polismyndigheten, innan annonsering eger rum, hvaremot i sagda lagrum icke gjorts någon inskränkning i afseende å tiden, på hvilken dessa föreställningar få ega rum.

Jag tager mig friheten yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jansson i Krakerud: Under gårdagen, då man behandlade kyrkolags- och dylika frågor, hörde man åtskilliga uttalanden i den rigtningen, att man icke skulle lagstifta på dessa områden, så att man ginge baklänges, utan man önskade en lagstiftning i framåtskridande rigtning. Jag ser i utskottets betänkande, att ifrågavarande kongl. bref tillkommit den 14 juni 1820. Således före den 14 juni 1820 rådde en annan åsigt inom nationen rörande dessa skådespel: man ansåg före den tiden, att de kunde förekomma äfven på de tider, som detta stadgande förbjuder. Sedan den tiden, nemligen den 14 juni 1820, torde man med goda skäl kunna säga, att, så väl på öfriga områden som särskildt på det religiösa, begreppen utvecklats sig till något högre och vida bättre, och särskildt att man hyser större aktning för sådana saker nu än hvad man gjorde på 1820-talet. Skulle man då, på grund deraf att man på åtskilliga orter öfverträdt dessa stadganden, upphäfvat desamma? Det synes mig vara ett ganska egendomligt skäl.

Då jag redan sagt, att jag tror att så väl den moraliska som religiösa öfvertygelsen gått framåt och gått i den rigtningen, att folket allmänligen förhåller sig någorlunda hyggligt under sådana dagar, kan jag aldrig föreställa mig, att det skulle vara förenligt med vare sig moral eller ifrån hvilken synpunkt som helst att bifalla utskottets betänkande. Jag tror att det skulle komma att verka mycket nedslående inom nationen, om Riksdagens beslut gå i den rigtningen, att man rifver ned alla skrankor för uppehållande af ordning och skick inom nationen.

Herr Restadius: Herr talman, mine herrar! Jag har genom att ansluta mig till utskottets ifrågavarande förslag icke åsyftat eller velat åsyfta att på något sätt inskränka på den sabbatsfrid, som förefinnes och som bör förefinnas. Men jag är af den fasta öfvertygelsen, att då erfarenheten lär, huru som detta lagbud icke blir efterlevadt,

grunden dertill måste sökas i den omständighet, att lagbudet icke har säker och fast rot i den allmänna föreställningen; och det är för mig lika uppenbart, att ett lagbud, som ej har ett sådant stöd, icke vidare förtjenar att bibehållas.

Den förste talaren yttrade, att han anser att lagstiftningen i ett kristligt samhälle icke kan grundas på den allmänna föreställningen, ty det har en bättre grund, nemligen vår kristna urkund. Vål förstår jag, huru han från sin synpunkt och med sin lifsåskådning kan framställa ett dylikt påstående. Men från min ståndpunkt, som också är kristlig, vill jag dock anmärka, att det icke tjänar till något, om det religiösa lifvet allenast skall upprätthållas genom yttre lagbud. Har det icke inom sig den inneboende kraften att derförutan kunna göra sig gällande, så är dess fall nära för handen. Men så är icke förhållandet och kommer icke att blifva förhållandet, om detta obetydliga cirkulärbref upphäfvdes. Jag anhåller därför, herr talman, om bifall till lagutskottets förslag.

I detta yttrande instämde herrar *Vahlin, Nyström, Falk* och *Aulin*.

Öfverläggningen var härmed slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag å så väl nämnda hemställan som den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Andersson i Ölsund begärde emellertid votering, i följd hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts hemställan i föredragna utlåtandet n:o 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit utskottets nämnda hemställan och den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade 92 ja mot 44 nej; hvadan kammaren beslutat i enlighet med ja-propositionens innehåll; och skulle detta beslut, jemlikt föreskriften i 63 § 3 mom. riksdagsordningen, genom utdrag af protokollet delgifvas med kammaren.

Om upphäfvande af kongl. cirkulärbrefvet den 14 juni 1820 om förbud mot skådespels uppförande å vissa dagar.
(Forts.)

*Angående
cigarrbodars
stängning
under viss
tid.*

§ 11.

Skedde föredragning af Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 8, i anledning af väckt förslag till lag angående cigarrbodars stängning under viss tid.

Uti en till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 46, hade herr E. J. Ekman föreslagit, »att Riksdagen för sin del ville besluta följande lag:

Bod eller lokal, der tobak eller hvad deraf är förfärdigadt hålles till salu, skall vara stängd från kl. 12 på natten till kl. 5 på morgonen. Öfverträdelse häraf straffes med böter från 5 kronor till 20 kronor.»

På anförda skäl hemstälde emellertid utskottet, att motionen icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

I fråga härom anförde nu:

Herr Ekman: Herr talman, mine herrar! Då jag väckte denna motion här i kammaren, väckte det en viss munterhet, och jag fick den förklaringen derpå, att många af kammarens ledamöter tyckte att jag hade begärt så billigt och så orimligt litet, att de förvånade sig deröfver. Emellertid finner kammaren, att utskottet icke har tänkt detsamma, utan afslagit min motion. Hvad som nu förvånar mig öfver detta här utskottets förslag, det är att utskottet verkligen kunnat tillåta och utskottets ordförande verkligen ansett sig kunna sätta sitt namn under ett sådant skrifvelseförslag, som det som här föreligger. Det är verkligen af ett mycket klenst och underhaltigt innehåll. Jag skall be att få genomgå det något litet.

Det heter i slutet af första stycket, att intet skäl, enligt utskottets uppfattning, förefinnes att »genom undantagslagstiftning göra inskränkingar uti de hederliga cigarraffärerna mer än i andra lofliga näringsgrenar». Jag har framhållit att de allra flesta »hederliga», för att nu begagna utskottets uttryck, cigarraffärer stängas före klockan 12, och för öfrigt hvad beträffar inskränking i »lofliga näringsgrenar», så sker sådan ju rätt ofta. Så t. ex. finnes ju inskränking med afseende på söndagshandel, schweitzeriers och krogars öppenställande o. s. v., så att det sker ju på andra områden; och således är det här icke något nytt, som skulle ega rum i det fallet.

Vidare säger utskottet, att någon utredning och bevisning med afseende derpå, att det tillgår så lättsinnigt på de der ställena, har jag icke kunnat framdraga. — Ja, mine herrar, jag kan verkligen i det fallet icke åstadkomma någon utredning och bevisning, och jag tror heller icke att det skulle vara särdeles uppbyggligt för kammaren, om jag kunde åstadkomma någon sådan. Hafva utskottets ledamöter

varit angelägna att få en sådan utredning och bevisning, så hade de kunnat erhålla detta af säkerhetspolisen och säkerhetsbyrån här i Stockholm; och jag skulle vilja rekommendera ordföranden att besöka den för att få reda på, huru det hänger i hop med den här saken.

Vidare heter det längre fram i andra stycket, att om man kunde hoppas att genom den föreslagna åtgärden »det öfverklagade onda, der det finnes, kunde hämmas, sedlighet och ordning främjas, »så vore visserligen skäl förorda densamma, men utskottet vågar ej hoppas så kraftig verkan deraf». — Ja det vore väl märkvärdigt, om icke det skulle hafva åtminstone en ganska god verkan, om sådana tillhåll rent afstängdes. Man kan ju icke förekomma allt ondt och allt möjligt oskick. Men att det skulle väsentligen hämmas genom en sådan här bestämmelse om bestämd stängningstid, måtte väl vara alldeles uppenbart.

På sid. 3 säger utskottet följande: »Men det anmärkta förhållandet torde kunna fortvara lika lätt utan hvarje skylt, ty ingen lärar kunna förmenas att hålla sina rum upplysta hela natten, eller förvägras att släppa in den som klappar under hvilken tid som helst på dygnet». — Jag tycker åtminstone, att utskottets ordförande borde, för att det icke skulle nu missförstås, det här, hafva kunnat skriva: »klappa på». Ty »klappa», det tycker jag verkligen är väl mycket skrivet i ett utskottsbetänkande. Jag vill fråga utskottets ordförande, om han verkligen tycker att det ligger motbevis deri, att man säger att man kan hafva våningar öppna hela nätterna om. Det kan ju då sägas i afseende på schweitzeriers stängning klockan 11 à 12, att det är icke värdt att stänga schweitzerier och krogar klockan 11 à 12, ty de kunna ju hafva våningar öppna och der idka utskänkning. Skulle det verkligen vara något bevis att komma fram med för att vilja slå i hjel en motion?

Vidare heter det här på slutet: »Skulle åter förhållandena vara sådana, att cigarrbutiker, som hålla öppet efter klockan 12 på natten, kunna bevisas vara så beskaffade »skamfläckar», som motionären låter förstå, så finnas straffbestämmelser i gällande strafflag, som på dylika fall ega tillämpning». — Men nu är verkliga förhållandet det, i fråga om dessa straffbestämmelser, att det är särdeles svårt att kunna tillämpa dem här, och det är för öfrigt tydligt och klart utredt, om utskottet och ordföranden hade försökt att sätta sig in i förhållandena. Det går ju an att tala vid sedlighetspolisen här, så får ordföranden höra, huru alldeles omöjligt det är att komma till rätta med dessa cigarrbutiker. — Det sker icke på annat sätt än genom ett bestämdt förbud att hålla dessa ställen öppna.

För öfrigt synes det mig underligt, att man i våra dagar, då det talas så mycket om normalarbetsdag och om att inskränka arbetet så mycket som möjligt, verkligen tillåter dessa personer att stå i butikerna först hela dagen och sedan långt in på natten, och det under det att de inandas det narkotiska gift, som finnes uti cigarr-

*Angående
cigarrbodars
stängning
under viss
tid.*

(Forts.)

*Angående
cigarrbodars
stängning
under viss
tid.*

(Forts.)

bodarne. Det förefaller mig underligt, att man icke alls har någon ömhet gent emot dessa personer, utan endast helt simpelt låter förhållandet få fortgå.

För min enskilda del anser jag, att detta verkligen är en sak, som man icke bör skratta och gyckla åt, ty den är ganska allvarlig. Jag skulle därför vördsamt vilja hemställa till kammaren, huruvida den icke vill komma oss till hjälp i vårt arbete här i Stockholm för sedlighetens befrämjande. Det kan väl tyckas, att detta vore en ganska ringa hjälp; men om denna lag blefve fastslagen, skulle det nog ändå vara ett ganska kraftigt handtag att tillstoppa åtminstone några af de många orena källor, som här finnas. Jag anhåller, herr talman, att få yrka bifall till min motion och afslag å utskottets hemställan.

Herr Redelius: På af utskottet anförda skäl anhåller jag om bifall till utskottets hemställan.

Jag anser mig icke behöfva besvara allt hvad den föregående talaren anförde, men jag ber att få gifva honom *ett* erkännande. Jag har nemligen för min del alls icke försökt att sätta mig in i sådana der affärer, och icke heller har jag lust dertill. Då han nu sjelf medgifvit, att han icke förebragt någon utredning eller bevisning, och förklarat sig icke heller framdeles vilja göra det, torde icke mycket mera behöfva sägas.

Hvad åter beträffar det märkvärdiga uttrycket »klappar», ber jag få erinra talaren om ett uttryck, som han torde godkänna, hvad sjelfva språket beträffar: honom, som klappar, varder upplåtet.

Jag yrkar bifall till utskottets betänkande.

Herr Jansson i Krakerud: Herr talman! Jag får säga, att jag icke har några mera betydande anmärkningar att framställa mot utskottets betänkande, enär det synes mig, som om det förhållande motionen afser icke kan afhjelpas, åtminstone icke i väsentligare mån, genom ett bifall till motionen. Då utskottet endast betraktat frågan från sedlighetssynpunkt, nemligen sådan sedlighet, som motionären afsett, så förvånar det mig icke, att utskottet kommit till detta resultat. Men jag tror, att man bör betrakta denna fråga äfven från en annan synpunkt.

Förlidet år beslöt Riksdagen, att cigarrbutiker skola hållas stängda under söndagarne till klockan 9 på qvällen. För min del röstade jag för detta förslag och jag gjorde det därför, att jag ansåg det förhållandet, att dessa qvinnor, som stå i cigarrbutiker, få stå der 15 till 18 timmar af dygnet, medföra en betydlig öfveranstängning. Jag tror också, att det var denna åsigt, som i allmänhet gjorde sig gällande inom kammaren, att man ville lemna äfven dessa människor såväl som öfriga frihet under söndagarne. Men man begick der ett litet misstag, och detta bestod deri, att butikerna skulle vara stängda endast till klockan 9 på söndags eftermiddagarne. Ty då nu dessa

flickor, som ba endast en fridag i veckan, nemligen söndagen, på sommaren äro ute för att hemta frisk luft, så kan man lätt tänka sig, att de, som under 6 dagar i veckan få stå inne i den qvafva luften i cigarrbutikerna, sedermera, då de komma ut i den friska luften, blifva betydligt utmattade och kraflösa genom att andas denna luft, vid hvilken de icke äro vana. Således, då de varit ute för att hemta krafter och komma hem inemot 9-tiden på qvällen, uttröttade och i behof af hvila, händer det ofta, att de i stället få gå in i cigarrbutiken och öppna den och stå der icke endast till klockan 12 utan måhända ända till klockan 2 på natten. Det vore således från den synpunkten för dem mycket angenämt, åtminstone beträffande sådana cigarrbodas, der biträdena på sina principalers befallning måste öppna klockan 9, om de också kunde få stänga klockan 12 och således icke behöfva ha mer än 3 timmars sysselsättning på sabbaten. Det är från denna synpunkt jag tror att man bör betrakta frågan, och gör man det, kan man icke undgå att erkänna, att det verkligen är af behofvet påkalladt, att dessa qvinnor slippa sin sysselsättning under hela söndagsdygnet. Det göra de ändå icke, utan de skulle i alla fall få tre timmars arbete; men det vore godt för dem att icke behöfva under söndagen arbeta mer än dessa tre timmar. Tidens kraf är ju sådant, att man söker att inskränka och lätta bördorna för den arbetande befolkningen inom alla nationer och äfven inom vår nation. Jag tror, att dessa qvinnor också böra betraktas såsom människor och komma i åtnjutande af det skydd, hvaraf de verkligen äro i behof. På grund häraf skall jag anhålla om bifall till motionen och afslag å utskottets hemställan.

*Angående
cigarrbodas
stängning
under viss
tid.*

(Forts.)

Herr Redelius: Jag skall endast be att få erinra, att hvad den senaste talaren vidrörde är en sak, som rör den allmänna lagen och således ligger utom ett tillfälligt utskotts befogenhet att behandla och äfven utom motionen. Detta torde vara tillräckligt för att finna, att hans uttalande icke kan föranleda till någon åtgärd.

Herr John Olsson: Herr talman! För min del kan jag icke annat än finna det olämpligt att skrifva en sådan motivering, som innehålles i slutet af andra stycket af utskottets betänkande; jag tycker ej heller, att utskottets ordförande har förbättrat denna motivering genom sitt försvar för densamma. Jag skall således taga mig friheten yrka, att kammaren måtte bifalla utskottets förslag, men med uteslutande af andra stycket af motiveringen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talman till proposition upptagit hvart och ett af de olika yrkanden, som derunder förekommit, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Slutligen föredrogs Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 9, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om meddelande af bestämmelser i syfte af ett mera planmessigt samarbete mellan rikets folkskolor och allmänna läroverk.

Med hufvudsakligt tillstyrkande af berörda inom Andra Kam-maren af herr *T. Zetterstrand* afgifna motion, n:o 87, hemställde utskottet i detta utlåtande, »att Andra Kammaren måtte för sin del besluta, att Riksdagen genom skrifvelse till Kongl. Maj:t anhåller om sådan ändring af fordringarna för inträde i allmänna läroverkets lägsta klass, att dessa bringas till fullständig öfverensstämmelse med de kurser, hvilka enligt gällande normalplan för undervisningen i rikets folkskolor skola vara genomgångna vid inträdet i andra års-klassen af fast folkskola litt. A».

Herr *Zetterstrand* begärde ordet och yttrade: Jag ber endast att få uttrycka min tillfredsställelse öfver det välvilliga sätt, hvarpå utskottet behandlat motionen, och den sakkunniga utredning, som utskottet af denna fråga har lemnat. Att icke utskottet i alla delar har kunnat instämma i motionen, finner ju sin naturliga förklaring deruti, att motionären icke är fackman, men att deremot goda fack-mannainsigter stått utskottet till buds.

Jag får således inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställen bifölls.

Jemlikt föreskriften i § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr <i>P. O. Lundell</i>	under 11 dagar fr. o. m. den 17 dennes,
» <i>K. A. Kihlberg</i>	» 10 » » 18 »
» <i>J. E. Nordin</i> i	
<i>Sättna</i>	» 8 » » 20 »
» <i>C. G. Thor</i>	» 8 » » 20 »
» <i>C. J. Hammar-</i>	
<i>ström</i>	» 10 » » 19 »
» <i>C. F. Wallbom</i>	» 9 » » 18 »

Herr	<i>C. J. Jakobson</i>	under 10 dagar fr. o. m. den 19 dennes,				
»	<i>friherre I. von Knorring</i>	» 10	»	»	» 18	»
»	<i>L. P. Larsson</i>					
	i Berga	» 8	»	»	» 18	»
»	<i>L. P. Mallmin</i>	» 10	»	»	» 17	»
»	<i>N. J. Nilsson</i> i					
	Grafva	» 10	»	»	» 19	»
»	<i>D. Bergström</i> ...	» 4	»	»	» 21	»
och	» <i>C. G. A. Bergendahl</i>	» 10	»	»	» 19	»

§ 14.

Till bordläggning anmäldes: sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande och memorial

n:o 4, i anledning af väckta motioner om ändring i eller anstånd med utförandet af Riksdagens beslut angående uppförande å Helgeandsholmen af nya byggnader för Riksdagen och riksbanken; och

n:o 5, angående årligt understöd åt arbetsförmannen C. F. Björklunds och arbetaren C. G. Janssons enkor och barn;

bevillningsutskottets betänkande, n:o 10, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition, n:o 2, med förslag till ny förordning angående mantalsskrifning;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande, n:o 1, rörande vissa delar af Kongl. Maj:ts proposition, n:o 2, med förslag till ny förordning angående mantalsskrifning;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkande, n:o 2, i anledning af väckt motion om tillägg till § 25 i kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871; samt

bankoutskottets utlåtande, n:o 5, med anledning af väckta motioner om inrättande af nya afdelningskontor i riksbanken.

Dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit två gånger bordlagda.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 1,7 e. m.

In fidem
Hj. Nerman.

Onsdagen den 21 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 13 och 14 dennes.

§ 2.

Anmäldes och godkändes lagutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 11, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 16 § i lagen angående lösdrivvares behandling den 12 juni 1885.

n:o 12, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i gällande stadganden om tillsättning af organist- och klockarebefattningar; samt

n:o 13, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående åtgärder till förekommande af skogsförödelse inom Gotlands län.

§ 3.

Efter föredragning af Kongl. Maj:ts i senaste sammanträde bordlagda proposition till Riksdagen angående förvärfvande för statens räkning af vissa enskilda jernvägar hänvisades densamma till statsutskottet.

§ 4.

Föredrogos och bordlades för andra gången:

Sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande och memorial n:is 4 och 5;

bevillningsutskottets betänkande n:o 10;

sammansatta bevillnings- och lagutskottets betänkanden n:is 1 och 2; samt

bankoutskottets utlåtande n:o 5.

§ 5.

Åtgäfvos nya motioner af:

Herr *J. Mankell*, n:o 162, om ändring i §§ 14 och 17 riksdagsordningen; samt

Herr *S. J. Kardell* m. fl. n:o 163, med anledning af Kongl. Maj:ts proposition om anslag till nya kasernetablissemment m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 6.

Till bordläggning anmäldes följande inkomna ärenden:

Bevillningsutskottets memorial n:o 11, med förslag till sammanjemkning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 5 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om dels framläggande för Riksdagen af förslag angående inrättande af en frilagersinstitution och dels föranstaltande af utredning beträffande frågan om inrättande af en svensk frihamn vid Öresund.

Lagutskottets utlåtanden:

n:o 31, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse af 17 § i förordningen angående fagfart å fång till fast egendom den 16 juni 1875 samt till lag angående upphäfvande af gällande stadganden om förnyadt uppläsande i kyrka af vissa äldre författningar;

n:o 32, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående tiden för allmänna författningars trädande i kraft;

n:o 33, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående kungörelsers uppläsande i kyrka;

n:o 34, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om förvärfvande och förlust af medborgarerätt; samt

Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 10, om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om upphäfvande af kongl. kungörelsen angående vissa åtgärder till förekommande af kolerans utbredning bland rikets invånare den 14 juli 1893.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 7.

Justerades ett protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,51 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman.